

'מעטים מול רבים' ב'נאות קדומים'

בין בני ברק לירושלים, בדרך למודיעין עילית, מצאנו לא פחות מ-2,500 דונמים של שמורת-טבע יפהפיה, עם מוצגים ספציפיים הקשורים לימי החנוכה, ומסלולי הליכה וטיול מרהיבים המתאימים לכל הגילאים, כשהפריטים המוצגים בה קשורים למקורות התנ"ך ומדרשי חז"ל ■ 'נאות קדומים' היא שמורה שומרת-שבת, ובאווירת ההפקרות השוררת כיום היא מוגדרת כ'מעטים מול רבים', כשאף אחד לא הצליח להסית את מנהליה לסגת מהחלטה לנעול את שערי השמורה בשבת קודש ■ 'נאות קדומים' – היעד המועדף של שומרי המצוות

בה צועדים ממש בטבע, וכל 'מסלולי' בכל צבע שהוא, ממחיש בפניהם את דברי חז"ל בנושא המדובר. לא נוכל לתאר את כל מה שמצאנו השבוע בשמורת נאות קדומים, במיוחד מאחר שיש לנו ענין להשאיר לתמונת הצבע היפהפיות לספר את שלהן. המחשה נדירה ללוח השנה היהודי, לטחנת קמח הפועלת על מים, משל הכרם של ישעיהו הנביא על כל היבטיו וחלקיו, בית בד, ועוד. כל מה שעלינו לעשות הוא לעקוב אחר החיצים והמסלולים בשמורה.

עבודת בית הבד מוצגת כאן בשיטות שונות שהתפתחו במשך הדורות, מהן מפורטות במקורותינו ומהן מאוחרות יותר. ריסוקם של הזיתים נעשה על אבן ה"שכב" באמצעות הגלגל של אבן ה"רכב". הזיתים המרוסקים נאספו אל תוך הסלים הקלועים (ה"עקלים"). אלה נערמו זה על גבי זה והונחו מתחת לקורה. הקורה מדגימה כאן את אחת השיטות שבהן עצרו את השמן מן הזיתים.

הצורה שבה מוצגים הדברים, הטבע מסביב, כשבעונות הפריחה אפשר לראות כאן את כל צבעי הקשת, הוא אחד הדברים המייחדים את נאות קדומים. בית הבד נמצא בפינה מוצלת, כשממין ומשמאל גבעות מיוערות, כמו גם 'עיר התמרים ירחו', אתר שנשתל בשמורה כדי להדגים ולהמחיש את צמיחת התמרים בארץ ישראל. במהלך הסירור ניתן לראות צורות שונות של שאיבת מים עתיקה, כשבאחת מהן המים ממשיכים להישאר מוגדרים כמים לא שאובים, ואפשר לטבול בהם. או שיטת ה'אנטיליה', הבנויה על פי גובה המפלסים, וממחישה את הפסוק 'השקית כגלגל כגן הירק'.

בהמשך הדרך אנו רואים את עצי הרימון, המהווים את המרכיב הצבעוני ביותר במיקום "שבעת המינים". הרימון הפתוח מעורר תמיד התפעלות מחודשת מיופיו. אם יתמזל מזלכם לשבת כאן בצילה של הגפן בעונת פריחתה, תוכלו לחוש ממש את ניחוח הפסוק 'הגפנים סמדר נתנו ריח'. פרחי הגפן הזעירים, הערוכים באשכולות ירקרקים-צהבהבים נפתחים ומפציצים בושם-עדינים באותה עונה שביין פסח לשבועות, בה נקבעים הגורלות של יבולי החיטה והזית. שפע המקורות מחז"ל המוצג כאן ליד כל פריט, הוא מדהים.

השמורה ממוקמת מול יער בן שמן, בתחילת כביש מודיעין, וסמיכותה למקומות המגורים של הציבור החרדי מקנה אפשרות מצוינת לתלמידי המוסדות החרדיים להגיע לכאן ולרכוש ידע והמחשה באינספור נושאים.

מים ותמרים ב'נאות קדומים'

תערוכת נרות ב'נאות קדומים'

מהווים מפעל אדיר של שחזור נופי העבר של ארץ ישראל, המתבסס על שפע המקורות של העם היהודי. שלא כמו בשמורות טבע אחרות, בהן משמרים את הנוף הקיים, בנאות קדומים – כל שיח, כל עץ וכל בריכת מים הינם פרי עמל רב-שנים של הפרחת השממה – הכל מעשה ידי אדם.

עד אמצע שנות ה-60 היה השטח שומם וחשוף מקרקע ומצמחיה, עקב עשרות שנות הזנחה וניצול-יתר. השיקום האקולוגי של השטח נעשה בתאום מלא עם קווי המתאר הטבעיים שלו תוך התחשבות בעברו הנופי, בשקעים הטופוגרפיים, בהם הצטבר סחף רב, נחפרו בריכות מים לאגירת מי גשמים והקרקע הנחפרת הושבה אל המדרונות מהם נסחפה.

בד בבד, נבנו מדרגים-אבן לאורך קווי הגובה של הגבעות, בהם נשתמרו שרידי מדרגים מתקופת המשנה והגמרא, נטיעת גידולי החקלאות, אשר על פי העדות הארכיאולוגית שגשגו באזור בעבר, השיבה למדרונות את פרוותם. ברחבי השמורה שוחזרו ונבנו גרנות, גיתות יין, בתי בד ובורות מים וחיי החקלאות חידשו ימיהם כקדם. בנוסף, רוכזו בשמורה מגוון רחב של צמחי בר, שיחים ועצים, המייצגים בועיר אנפין את אזורי הארץ השונים.

המגע הקרוב עם חיי היום יום של אבותינו, על רקע נופי הקדומים של ארץ ישראל, מעמיק את הבנת המרקם המיוחד בו נשזר טבע הארץ. מי שלא היה כאן, פשוט לא יאמין שמדובר ב'שמורת טבע'. השטח הוא כה גדול, כה טבעי ופורה, מועשר בכל כך הרבה אבזרי חקלאות ו'תעשייה של פעם', עד שממש אי אפשר להאמין שעוד נותרה שמורה כזו בארץ, במרחק כה קצר מבני ברק ומירושלים, מודיעין עילית ואשדוד.

המחשה נדירה

ייחודיותה של השמורה הוא שהמבקרים

שבילי השמורה

תערוכת השמנים

כמה מהם משקפים נושאים מן המקורות, כגון: "גיא שיר השירים", "כרם ישעיהו" ו"אזור שבעת המינים". אזורים אחרים מייצגים חבלי-ארץ כפי שהם מוזכרים בכת-בינו העתיקים, כגון: "גאון הירדן", "בקעת יריחו עיר התמרים", "ערב השרון" ו"ראש הכרמל".

בימי החנוכה מתקיימות כאן תערוכות ופעילויות ספציפיות המתקשרות לדיני הימים הקדושים העוברים עלינו. תערוכה מיוחדת על פתילות ושמינים לנר שבת ונר חנוכה, המשקפת את המציאות שהיתה בתקופת המשנה. אגב כך נוכל ללמוד על חיי היום-יום של האנשים באותה התקופה, על מגוון חומרי הבעירה, הפתילות והכלים, שנאסרו אמנם בשבת, אך היו בשימוש בביתם של האנשים בימי חול. רשימת החומרים מגוונת ביותר וכוללת חומרים הלקוחים מן הצומח ומן החי, ופותחת צוהר להכרת חומרים שהיו בשימוש האדם בתקופה הנדונה.

בית בד משוחזר

תערוכת נוספת תהיה על פתילות ושמינים בימי קדם, וכן על הווי החיים לאור הנר. כמו כן יוכלו המבקרים להיפגש עם קדרים, המתעסקים בכלי חרס, שידגימו הכנת כלים ונרות מחומרים אלה, תודגם פעילות בית בד משוחזר והכנת שמן זית בימי קדם, ועוד.

זה סיפורה של שמורת הטבע הגדולה ביותר בארץ, המשתרעת על פני שטח לא-ימאמן של 2,500 דונמים. 'כיון שהשמורה מתמקדת רק בתחום החינוכי, קיבלנו בזמנו את כל השטח ממנהל מקרקעי ישראל, מספר מנכ"ל השמורה שלמה טייטלבוים. זה היה לפני למעלה מ-35 שנה, וברור למעלה מכל ספק שהיום זה כבר לא היה הולך... אף גוף ממשלתי, יהיה איזה שיהיה, לא היה מעביר כיום שטח כה ענק במרכז הארץ לשמורת טבע'.

במרכז הארץ לשמורת טבע. 2,500 דונם של הפלאים האקולוגיים

עץ תמר תמיר [צילומים משה מיכאל צורן]

מאת משה מיכאל צורן

יש בה, בשמורת 'נאות קדומים', את כל מה שביקשתם למצוא בימי החנוכה. היא ממוקמת באזור הקרוי 'מודיעין', בו פעלו מתתיהו ובניו; היא סמוכה לכל המרכזים החרדיים כמו בני ברק, מודיעין עילית, ירושלים ועוד; יש בה תערוכות ספציפיות בענייני החנוכה והלכותיו, והניקף – מדובר בשמורה שהיא אכן שמורה, ושמורת על השבת.

באווירת ההפקרות השוררת כיום בישראל, קשה, עד קשה מאוד, למצוא אתר נאה ומטופח המציע למבקרו כל כך הרבה דברים חיוביים, והוא גם שומר שבת במיטבו. צאו וראו מה המצב בשמורות הטבע האחרות, ותחשכנה עיניכם. ב'נאות קדומים' החליטו למן הרגע הראשון שלא יתכן להציג את עברו הרוחני של העם היהודי, ולחלל שבת... זה פשוט לא יתכן.

להגיע ל'נאות קדומים'. אין צורך ברכב פרטי, עולים לאוטובוס ויורדים מול השמורה, בה אפשר למצוא את כל היתרונות שהציבור החרדי זקוק להם. יש כאן מסלולי הליכה וטיול מרהיבים המתאימים לכל הגילאים, עם שבילים סלולים ונוחים להליכה; הפריטים המוצגים בשטח-הענק של השמורה קשורים למקורות התנ"ך, והשלטים המוצגים מאזכרים פסוקים וקטעים מדברי חז"ל.

האוויר והאווירה

בשל היותה שומרת-שבת, צריכה 'נאות קדומים' לקרוא לקהל החרדי לבוא ולטייל בין שביליה ומשעוליה היפהפיים. הנוף מסביב, האוויר והאווירה, הניצול המירבי של כל אתני הבריאה המצויים במקום, ובעיקר: הבניה המקורית של כל מוצג, היא משהו שבהחלט אינו קיים באף מקום אחר. 2,500 הדונמים של השמורה משתרעים על פני גבעות וגאיות כבכיש מודיעין, בין תל אביב לירושלים, במרחק קילומטרים ספורים לאחר העליה לכביש מודיעין מכיוון תל אביב. בשמורה הייחודית נפרש אלבום התמונות החי של ימי קדם – מארג של נופי הארץ וצמחיה של שהם משתקפים בתנ"ך ובמדרשים, בגמרות ובספרי ההלכה.

בשונה משמורות טבע, המשמרות את הנוף הקיים, ב'נאות קדומים' כל שיח, עץ ובריכת מים הינם מעשה ידי אדם, פרי עמל רב-שנים, במטרה לשחזר את נופי העבר של ארץ ישראל, בהסתמך על שפע המקורות הכתובים. לכל אחד מאזורי השמורה מאפיינים מיוחדים.

שיחי גפנים ב'נאות קדומים'

עורך: חיים ליכטמן | המו"ל: "המודיע" – העיתון של היהדות החרדית, יהודה המכבי 5 ירושלים | טל: 02-6363200 | פקס מערכת: 026363245 | סדר ועימוד: דפוס "המודיע" בע"מ | הדפסה: דפוס כספים מבית גלובס

חכלמקוב